

ealaíonn an t-alt i dteideal an dáin seo amach ón tsraith líonmhar sin de dhánta pearsanta clainne, i dtraidisiún na hÉireann, mar a gcaoineann mac nó iníon an té atá básaithe. An réim teanga chomh maith, ní dioscúrsa muinteartha na clainne atá anseo againn ach reitric fhoirmeálta lán de mhacallaí agus de shiombail shinseartha nach bhfaightear de ghnáth i dtraidisiún an chaointe. Tá ársaíocht dhínitíúil i nguth baineann na chéad abairte a mhacallaíonn siar amach go dtí an Chailleach Bhéara agus atá curtha i bhfios tríd an séanadh a dhéantar leis an gcéad fhocal as a béal. Is é atá á fhógairt aici ná: an té a fhiosródh i gceart, tá níos mó inti ná creatlach seanchaite:

Ní fíor go bhfeiceann tú os do chomhair seanbhean liath sheargtha ...

Taobh le foirmeáltacht na reitric sa dara abairt, tá dáiríre agus muintearas sa ghuth labhartha, faoi mar a bheadh sí ar a mine ghéire ag iarraidh coincheap teibí, contrártha a chur abhaile:

Bhí mé óg, ach tá mé níos óige — álainn, tá mé anois níos áille fós.

Ceist reitriciúil atá sa chéad abairt eile, faoi mar a bheadh sí ag iarraidh an paradacs sa dá líne thuas a chruthú: 'Nach bhfeiceann tú an triúr?' An triúr dá dtagraíonn sí, i dtéarmaíocht shaibhir fhileata, is pearsanú laochta idéalach ar spiorad an dúchais iad: 'triúr Oscar' — is é sin, laochra a sheas an fód ar son na hÉireann.

Tá an aisling is cáiliúla i dtraidisiún na Gaeilge ('Gile na gile...', le hAogán Ó Rathaile), ag péacadh tríd anseo leis, faoi mar atá ceann de mhór-amhráin na Gaeilge (An Chúileann: '...is an bhfacá tú gile agus finne agus scéimh na mná'), agus an radharc is gleoite b'fhéidir, i litriocht na Gaeilge trí chéile:

Ba mhaith liom fear ar a mbeadh na trí datha réamhráite: dath an tsneachta ar a chneas, dath an fhi-aigh ar a fholt agus dath fola laoiigh ar a ghrua. (Scéal Dheirdre).

Scolaíocht: Ardteist, cúrsa 2006

An Mháthair: Aisling Chultúrtha

An dán le Caitlín Maude á bhreithniú ag Tadhg Ó Dushláine

I bhfianaise na hoidhreachta san iarrtar orainn athfhéachaint ar an bpearsa seo os ár gcomhair agus feicimid an tseanbhean claochlaithe chun óige agus áille, faoi mar a bhíonn i dtraidisiún na haislinge agus a bhfuil radharc chomh drámatúil san air i ndrámá de chuid Yeats:

Did you see an old woman going down the road?

No, but I saw a beautiful young maiden and she had the walk of a queen.

AN MHÁTHAIR le Caitlín Maude

'Ní fíor go bhfeiceann tú os do chomhair seanbhean liath seargtha, gan luas géag ná mire meangan, tite i bhfeoil. Bhí mé óg, ach tá mé níos óige — álainn, tá mé anois níos áille fós. Nach bhfeiceann tú an triúr? Gile na finne, na duibhe, na doinne — mo thriúr mac, mo thriúr Oscar. Féach an mhaorgacht i mo shúil, an uaisleacht i mo ghnúis, an óige, an áille, an luas, an neart, chuille bhua faoi thrí. Is triúr fear óg mé, luathláidir cumasach, agus fós, is triúr maighdean mé i ngrá le triúr ógthear — maighdeanacha meidhreacha meangacha, snadhmaithe i scáilí deoracha úra aisteacha na coille — an eala, an fiach dubh, an smólach ag coraíocht i mo cheann. Nach bhfeiceann tú na hógfhir agus na maighdeanacha agus iad ag caint, ag gáirí agus ag gabháil fhoinn, i ngreim láimhe ina chéile ag dul síos an bóithrín fada fada síoraí agus an t-ór ag spréacharnail ar gach taobh díobh?'

Úsáid an uimhir trí chomh maith, tríd síos sa dán seo, is cuid lárnach de dhúchas na scéalaíochta é sin.

I gcuid seo an dáin tá luas leanúnach an fhriotail ag cur le mistéir pharadacsúil an dúchais: mistéir na buaine i lár an chlaochlaithe. Déantar líne iomlán de 'agus fós' d'fhonn an leanúnachas i lár an chlaochlaithe a shainiú; cuireann an uaim idir lúibíní — 'maighdeanacha meidhreacha meangacha' — le draíocht na fise.

Tharlódh gur tagairt do thranglam casta na staire atá i meafar na coille agus gur siombail d'ár-saíocht na hoidhreachta atá san eala (miotaseolaíocht), an fiach dubh (Rúraíocht) agus an smólach (Fiannaíocht).

Athghabháil ar líne a hocht atá anseo ina dheireadh — 'Nach bhfeiceann tú na hógfhir', mar a bhfaighimid pictiúr álainn, rómán-súil de na cúplaí seo i bpáirt le chéile — '...iad ag caint, ag gáirí / ag gabháil fhoinn.'

Tá athghabháil déanta ag na hÓglaigh seo ar a ndúchas. Ní ar 'ród' an Phiarsaigh ina aisling siúd 'Fornocht do chonac thú', atá siad ach ar a mbóithrín aitheanta — an iarmhír '-ín' ag cur leis an muintearas, faoi mar atá athrá na haidiachta 'fada' ag cur le 'sioraí', is é sin le rá, go bhfuilid sroichte go Tír na nÓg.

An scéal dóchais ina dheireadh anseo ní hionann é agus scéal na saoirse polaitiúla a ghealltar go minic i dtraidisiún na haislinge. An comhlíonadh agus an tsaoirse a dheonaítear don té a aithníonn a fhéiniúlacht chultúrtha féin atá i gceist anseo. Sa mhéid sin, tá casadh cumasach nua bainte as sean-traidisiún na haislinge ag an bhfile sa dán seo.◊

Caitlín Maude, *Dánta*. Coiscéim, 1984.